

Identyfikacja osób i zwłok

Problematyka identyfikacji osób i zwłok ma charakter interdyscyplinarny.

Jest przedmiotem zainteresowań **kryminalistyki**, a także innych nauk, takich jak medycyna, biologia, antropologia, fizyka, chemia.

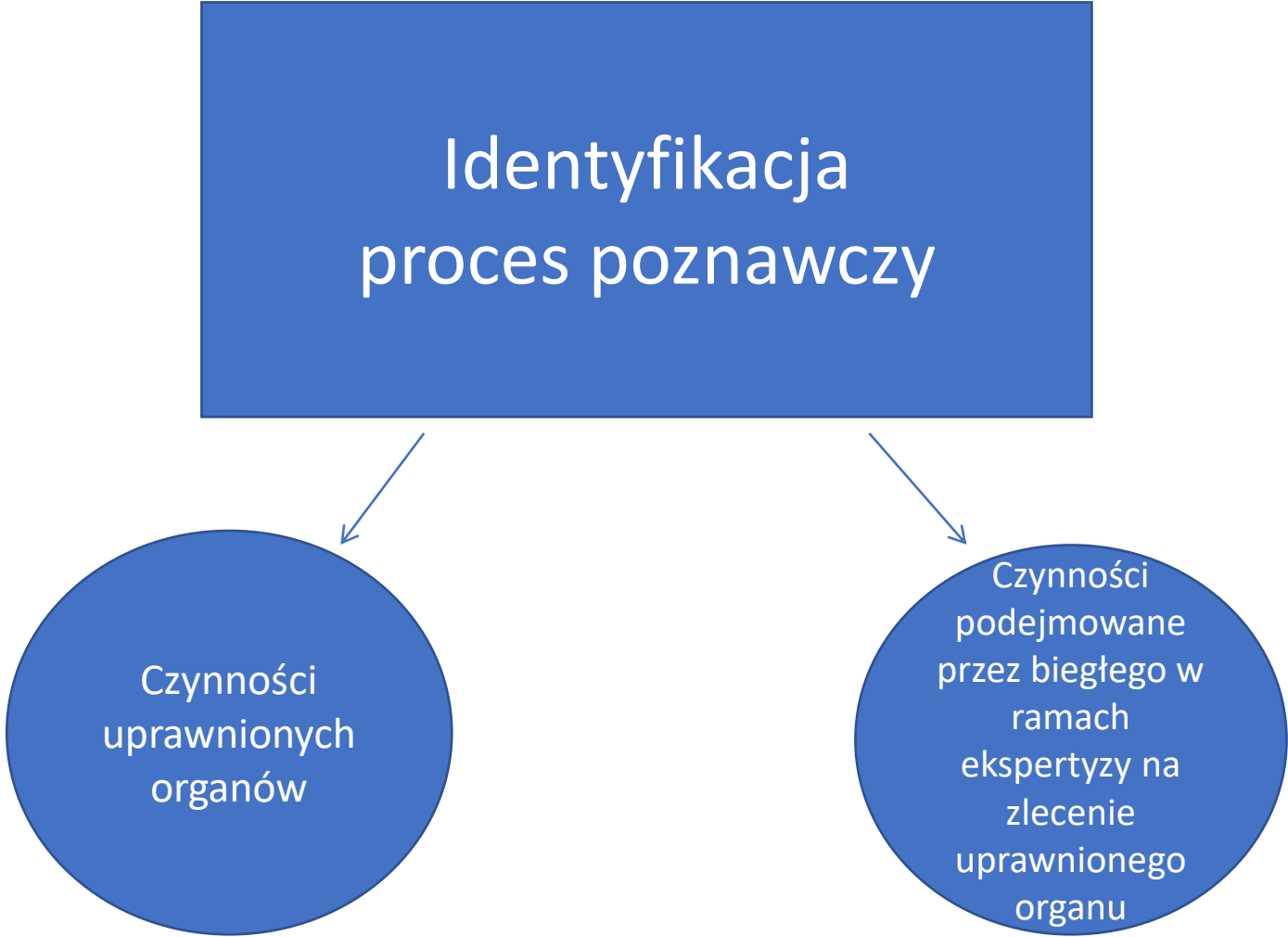
Pojęcie identyfikacji

1. Identyfikacja wg słownika języka polskiego to:

- „**ustalenie czyjejs tożsamości,**
- **rozpoznanie czegoś na podstawie jakichś cech,**
- utożsamienie jednej osoby z drugą, polegające na przeniesieniu stosunku uczuciowego żywionego do pierwszej osoby na drugą; też: takie utożsamienie jednego przedmiotu z drugim.,
- utożsamianie się z inną osobą
- utożsamianie się jednostki lub grupy z przekonaniami albo wartościami innych ludzi lub innej grupy” (<http://sjp.pwn.pl/>)

2. Identyfikacja to badania lub proces badawczy albo wynik badania czy procesu badawczego (B. Hołyst)
3. Identyfikacja to proces poznawczy, ustalanie relacji tożsamości cech śladu i cech wzorca, **niekoniecznie związany ze specjalistycznymi badaniami.** (J. Widacki)
4. Identyfikacja – wynik procesu poznawczego. (E. Gruza, Kryminalistyka , W-wa 2008)

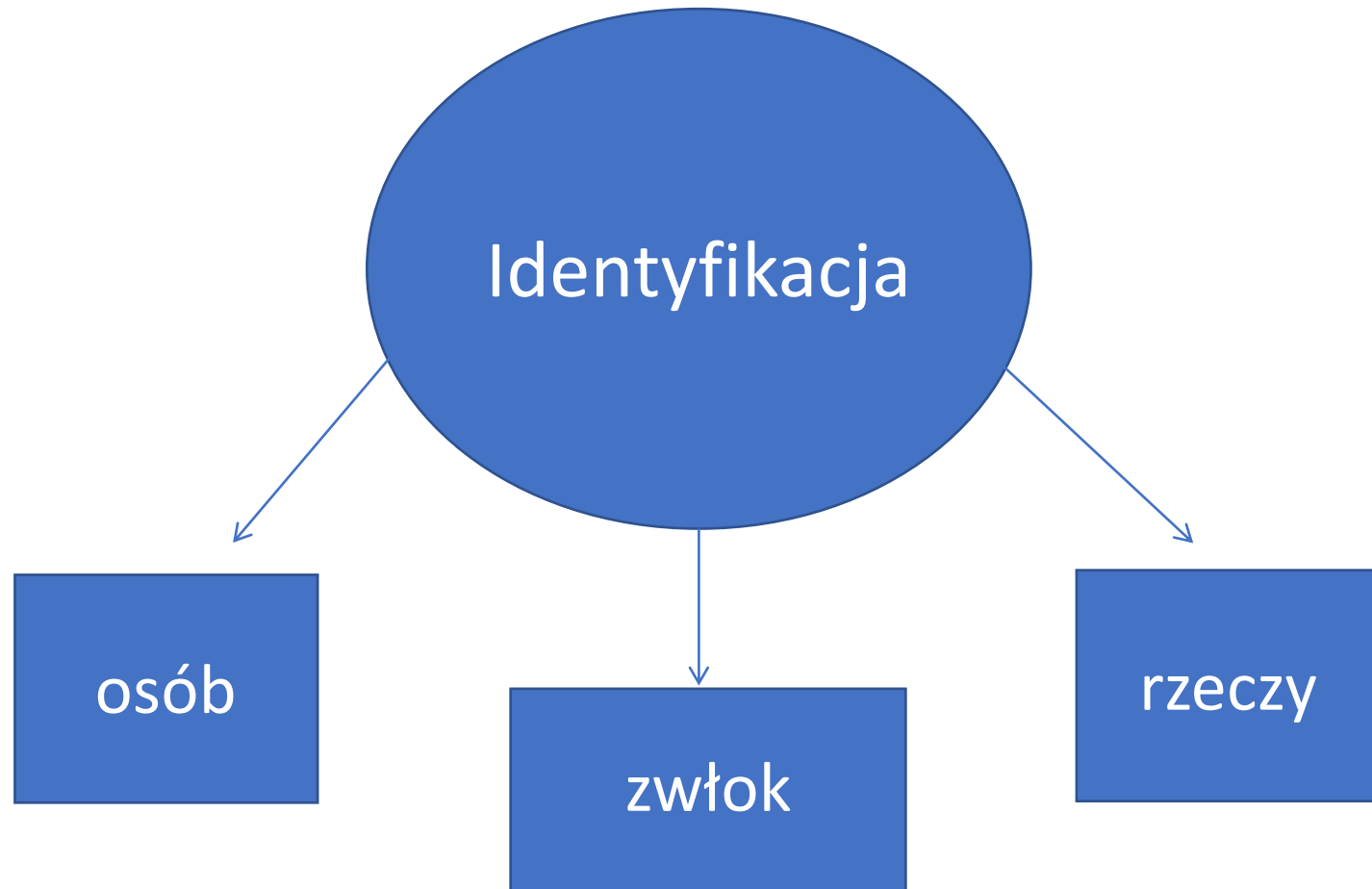
Identyfikacja proces poznawczy


```
graph TD; A[Identyfikacja proces poznawczy] --> B((Czynności uprawnionych organów)); A --> C((Czynności podejmowane przez biegłego w ramach ekspertyzy na zlecenie uprawnionego organu));
```

Czynności
uprawnionych
organów

Czynności
podejmowane
przez biegłego w
ramach
ekspertyzy na
zlecenie
uprawnionego
organu

Identyfikacja osoby, zwłok - ustalenie **tożsamości** osoby,
zwłok- udzielenie odpowiedzi na pytanie kim jest osoba,
zwłoki ?

Tożsamość osoby - podmiotu prawa (osoby fizycznej),
to jej indywidualne oznaczenie , posiadanie zespołu
takich cech osobistych, które wyróżniają ją od innych;
wyznacza jej sytuację prawną, powoduje że konkretna
osoba staje się zindywidualizowanym podmiotem praw
i obowiązków.

Cechy indywidualizujące podmiot praw i obowiązków:

- nazwisko i imię,
- data i miejsce urodzenia, nazwisko rodowe matki (niekiedy ojca),
- stan rodzinny, czyli pochodzenie od określonych rodziców, związanie małżeństwem, stan separacji..,
- płeć,
- wiek,
- miejsce zamieszkania
- miejsce zameldowania.,
- indywidualne cechy osoby (3N).

Cechy te wykorzystywane są do identyfikowania osób, ustalania tożsamości lub do jej weryfikowania.

Źródła zawierające informacje o cechach indywidualizujących osobę

- dokumenty,
- ewidencje, rejestry, wykazy (np. SRP: m.in. PESEL, SDO, BUSC; Krajowy Rejestr Karny, Ewidencja Pojazdów i Kierowców...),
- świadkowie i ich oświadczenia (np. sprawdzanie tożsamości przez notariusza),
- konkretna osoba i jej właściwości fizyczne lub behawioralne.

Identyfikacja

- ustalenie tożsamości osoby, która pozostawiła ślad, osoby NN, NN zwłok,
- weryfikacja tożsamości osoby, która podaje swoje dane (np. za pomocą dokumentu).

Weryfikacja tożsamości to ustalenie, czy dana osoba jest tą, za którą się podaje, czy ma uprawnienia do dokonania określonej czynności, do korzystania z uprawnień (np. załatwienia sprawy w urzędzie, do prowadzenia pojazdu, do podjęcia gotówki w banku, do wejścia do pomieszczenia o ograniczonym dostępie).

Identyfikacja osób i zwłok-metody

I. Identyfikacja osób:

1. W ramach czynności podejmowanych przez uprawnione organy:
 - legitymowanie osób – weryfikowanie tożsamości na podstawie dokumentów (w tym biometryczne metody weryfikacji tożsamości),
 - oględziny osoby, rzeczy do niej należących- ustalenie tożsamości osób na podstawie dokumentów; uzyskanie informacji umożliwiających identyfikację (dane rysopisowe, znaki szczególne, tatuaże, blizny, znamiona, materiał porównawczy), porównanie pobranych próbek z registraturami (np. AFIS, GENOM),
 - okazanie osób – rozpoznanie przez świadka, ofiarę,
 - rozpoznanie przez rodzinę, znajomych.....

2. W ramach badań podejmowanych przez biegłego:

- badania biologiczne, DNA
- badania daktyloskopijne w szerokim znaczeniu,
- badania osmologiczne,
- badania odontoskopijne, odontologiczna,
- badania antropologiczne (portret pamięciowy, identyfikowanie osób na podstawie fotografii, czaszki, kości),
- badania fonoskopijne,
- badania na podstawie danych medycznych,
- badania pismoznawcze.

II. Identyfikacja zwłok:

1. W ramach czynności podejmowanych przez uprawnione organy :
 - oględziny miejsca zdarzenia i zwłok- ustalenie tożsamości na podstawie dokumentów, rzeczy; uzyskanie informacji niezbędnych do identyfikacji zwłok (dane rysopisowe, znaki szczególne - blizny, znamiona tatuaże,, daktyloskopowanie zwłok; pośrednio: ślady na zwłokach i w miejscu ich znalezienia),
 - rozpoznanie zwłok (świadek, rodzina.....).

2. W ramach badań podejmowanych przez biegłego:

- sekcja zwłok- ekspertyza medyczno- sądowa- pośrednio poprzez uzyskanie informacji do identyfikacji na podstawie śladów biologicznych,
- ekspertyza daktyloskopijna,
- ekspertyza antropologiczna (metoda superprojekcji, na podstawie analizy szkieletu, kości, czaszki- odtworzenie wyglądu osoby),
- ekspertyza odontologiczna,
- analiza radiologiczna,
- porównanie danych medycznych.

Podstawą identyfikacji dokonywanej przez biegłego w ramach ekspertyzy są cechy badanego materiału.

Są to **cechy identyfikacyjne**- właściwości obiektu wykorzystywane w badaniach, a charakteryzujące lub wyróżniające pod jakimś względem:

- istoty żywe (np. zapach, układ linii papilarnych),
- czynności (modus operandi) lub
- rzeczy (np. wielkość, budowa, ubytki).

Identyfikacja grupowa- stwierdzone cechy śladu dają możliwość wyznaczenia klasy obiektów, z których każdy mógł pozostawić ślad. Identyfikacja wąsko i szerokogrupowa (ślad pozostawiła siekiera, ślad pozostawiło narzędzie ostre itp.) .

Identyfikacja indywidualna- np. ślad na miejscu zdarzenia pozostawił X.

Badania identyfikacyjne osób i zwłok opierają się na badaniach porównawczych i wymagają, oprócz posiadania materiału wyjściowego, również materiału porównawczego.

- Celowo uzyskany materiał do badań
- Zbiory zidentyfikowanych i niezidentyfikowanych śladów, próbki pobrane od osób (registratury).

W procesie identyfikacji bierze się pod uwagę:

- liczebność cech,
- dystynktywność cech- oznacza wyróżnianie się , odróżnianie jednej cechy od drugiej,
- jakość cech (wyrazistość, trwałość, wymierność),
- swoistość cech, która jest wyznacznikiem specyfiki obiektu. (G. Kędzierska, W. Kedzierski, Kryminalistyka. Wybrane zagadnienia techniki, Szczytno 2011)

Powyższe cechy mają wpływ na rodzaj identyfikacji, ale również na problem pewności lub prawdopodobieństwa wniosków.

Potrzebę ustalania tożsamości osób lub zwłok formułują, między innymi, przepisy prawne co do:

- osoby zatrzymanej,
- podejrzanego, oskarżonego,
- pokrzywdzonego, świadka,
- osoby poddanej wykonaniu kary,
- ujawnionej osoby NN,
- ujawnionych NN zwłok.

1. art. 213 k. p. k. § 1. W postępowaniu należy **ustalić tożsamość oskarżonego**, jego wiek, stosunki rodzinne i majątkowe, wykształcenie, zawód, źródła dochodu oraz dane o jego karalności.
2. Art. 244 § 3. Z zatrzymania należy sporządzić protokół, w którym należy podać **imię i nazwisko osoby zatrzymanej, a w razie niemożności ustalenia tożsamości- jej rysopis.....**
3. Art. 191 k. p. k. § 1. Przysłuchanie rozpoczyna się od zapytania świadka o **imię, nazwisko, wiek, zajęcie, miejsce zamieszkania**, karalność za fałszywe zeznania lub oskarżenie oraz stosunek do stron.

Art. 15 .1 ustawy o Policji

Policjanci wykonując czynności operacyjno- rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze, administracyjno –porządkowe mają prawo m. innymi:

1. Legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości.
2. Pobierania od osób odcisków linii papilarnych lub wymazu ze śluzówki policzków:
 - w trybie i przypadkach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego oraz ustawy o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzającymi zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób ;
 - **w celu identyfikacji osób o nieustalonej tożsamości oraz osób usiłujących ukryć swoją tożsamość, jeżeli ustalenie tożsamości w inny sposób nie jest możliwe,**
 - **w celu identyfikacji zwłok ludzkich o nieustalonej tożsamości;**

Art. 20. 2a ustawy o Policji - Policja może pobierać, uzyskiwać, gromadzić, przetwarzać informacje oraz wykorzystywać je w celu realizacji zadań ustawowych, w tym dane osobowe o osobach określonych w ustawie, także bez ich wiedzy i zgody.

art. 20.2a

osoby podejrzane o
popęłnienie przestępstw
ściganych z oskarżenia
publicznego

nieletni dopuszczający się
czynów zabronionych przez
ustawę jako przestępstwa
ścigane z oskarżenia
publicznego

osoby o nieustalonej
tożsamości lub usiłujące
ukryć swoją tożsamość

Osoby, których
dane mogą być
uzyskiwane
i przetwarzane

osoby stwarzające zagrożenie , o
których mowa w ustawie z 22
listopada 2013 r. o postępowaniu
wobec osób z zaburzeniami
psychicznymi stwarzających
zagrożenie życia, zdrowia lub
wolności seksualnej innych osób

osoby wobec których
zastosowano środki ochrony i
pomocy, przewidziane w
ustawie z 28 listopada 2014 r. o
ochronie i pomocy dla
pokrzywdzonych i świadka

osoby poszukiwane

osoby zaginione

**ZARZĄDZENIE NR 48 KOMENDANTA GŁÓWNEGO POLICJI z dnia
28 czerwca 2018 r.**

**w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby
zaginionej oraz**

**postępowania w przypadku ujawnienia *osoby o nieustalonej
tożsamości* lub znalezienia nieznanych zwłok oraz szczątków
ludzkich**

Zakres wstępnych czynności identyfikacyjnych NN osoby
obejmuje w szczególności:

- 1) ustalenie faktów i okoliczności ujawnienia NN osoby, w tym przez nią podawanych;
- 2) rozpytanie świadków;
- 3) sprawdzenie poczynionych ustaleń;
- 4) badanie lekarskie NN osoby;
- 5) opis cech wyglądu zewnętrznego, w tym znaków szczególnych, ubioru i posiadanych przedmiotów oraz ustalenie potencjalnego wieku osoby;
- 6) niezwłoczne sporządzenie fotografii sygnalitycznej;
- 7) sprawdzenie NN osoby przy pomocy urządzenia do szybkiej identyfikacji daktyloskopijnej.

Policjant prowadzący czynności identyfikacyjne obowiązany jest w szczególności do:

- 1) **rejestracji** informacji o ujawnieniu NN osoby i jej zdjęcia sygnalitycznego w ewidencji policyjnej oraz przeprowadzenia lub zlecenia przeprowadzenia **typowania** polegającego na porównaniu cech wyglądu zewnętrznego i znaków szczególnych NN osoby ze stosownymi zbiorami ewidencji policyjnej;
- 2) dokonania **analizy informacji** uzyskanych w wyniku dotychczas podjętych czynności identyfikacyjnych oraz **opracowania planu** przedsięwzięć identyfikacyjnych;
- 3) pobrania na kartę daktyloskopijną odbitek linii papilarnych palców w przypadku negatywnego rezultatu sprawdzenia NN osoby przy pomocy urządzenia do szybkiej identyfikacji daktyloskopijnej, a następnie przeprowadzenia na tej podstawie wywiadu daktyloskopijnego, którego wynik wraz z kartą daktyloskopijną należy włączyć do teczki identyfikacji;

- 4) pobrania od NN osoby materiału biologicznego i zlecenia oznaczenia jego kodu genetycznego w terminie 60 dni od dnia ujawnienia NN osoby;
- 5) dokonywania systematycznych typowań, o których mowa w pkt 1, nie rzadziej jednak niż raz na 90 dni.

Ustalenie tożsamości NN osoby następuje wtedy, gdy:

- 1) rozpozna ją członek najbliższej rodziny, opiekun prawny lub co najmniej dwie osoby, które bezpośrednio ją znały;
- 2) zostaną zebrane inne dowody stwierdzające tożsamość osoby, w tym pozytywny wynik porównania kodu genetycznego lub potwierdzenie tożsamości w drodze wywiadu daktyloskopijnego lub badań antroposkopijnych;
- 3) NN osoba poda swoje prawdziwe dane osobowe, co zostanie potwierdzone;
- 4) wpłynie informacja od pracownika właściwego przedstawicielstwa dyplomatycznego Rzeczypospolitej Polskiej lub zagranicznych władz, potwierdzająca tożsamość osoby.

Osoby żywe – co się dzieje, gdy nie można ustalić tożsamości?

§23 Zarządzenia Komendanta Głównego Policji

1. Jeżeli w ciągu roku od ujawnienia NN osoby jej tożsamość nie zostanie ustalona, policjant prowadzący identyfikację występuje za pośrednictwem prokuratora do właściwego miejscowo sądu rejonowego z wnioskiem o wydanie orzeczenia będącego podstawą do sporządzenia **aktu urodzenia osoby o nieustalonej tożsamości** na podstawie przepisów o aktach stanu cywilnego; nadanie personaliów w tym trybie nie stanowi ustalenia tożsamości NN osoby.
2. Po sporządzeniu aktu urodzenia, o którym mowa w ust. 1, policjant prowadzący identyfikację dokonuje stosownych uzupełnień rejestracji w ewidencji policyjnej, a czynności identyfikacyjne wykonuje przez **następne 3 lata**, licząc od dnia sporządzenia tego aktu.

***ZARZĄDZENIE NR 48 KOMENDANTA GŁÓWNEGO
POLICJI z dnia 28 czerwca 2018 r.***

***w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania
osoby zaginionej oraz***

***postępowania w przypadku ujawnienia osoby o
nieustalonej tożsamości lub **znalezienia nieznanych
zwłok oraz szczątków ludzkich*****

§ 30. 1. W przypadku znalezienia NN zwłok dyżurny jednostki Policji, właściwej miejscowo dla znalezionych NN zwłok, podejmuje działania określone w przepisach o metodach i formach wykonywania zadań przez dyżurnego jednostki Policji, w szczególności:

- 1) organizuje zabezpieczenie miejsca znalezienia NN zwłok;
- 2) zapewnia przyjazd lekarza celem stwierdzenia zgonu;
- 3) kieruje na miejsce zdarzenia policjantów grupy operacyjno-procesowej celem wykonania czynności w niezbędnym zakresie i wyznacza kierownika tej grupy;
- 4) zawiadamia właściwego miejscowo prokuratora rejonowego.

§ 31. 1. Na miejscu znalezienia NN zwłok należy wykonać w szczególności następujące czynności:

- 1) dokonać oględzin NN zwłok i miejsca ich znalezienia oraz zabezpieczyć znalezione ślady i przedmioty;
- 2) pobrać odfitki linii papilarnych palców rąk i dłoni;
- 3) pobrać próbki biologiczne w celu przeprowadzenia analizy DNA;
- 4) wykonać zdjęcia NN zwłok, ze szczególnym uwzględnieniem cech charakterystycznych, w tym: blizn, tatuaży, znamion itp.;
- 5) przeprowadzić penetrację terenu przyległego do miejsca znalezienia NN zwłok;
- 6) przeprowadzić rozpoznanie posesyjne;
- 7) spowodować zabezpieczenie NN zwłok do czasu ich otwarcia;
- 8) uzyskać wstępną ocenę biegłego lekarza co do przyczyny śmierci.

§ 33. Prowadząc identyfikację NN zwłok należy stosować następujące metody identyfikacji:

- 1) porównanie kodu genetycznego DNA;
- 2) porównanie odbitek linii papilarnych;
- 3) badanie uzębienia i innych danych odontologicznych;
- 4) badanie radiologiczne;
- 5) badania antroposkopijne;
- 6) porównanie cech rysopisowych i znaków szczególnych, w tym blizn i tatuaży;
- 7) porównanie danych medycznych o przebytych zabiegach leczniczych oraz chirurgicznych;
- 8) identyfikacja rzeczy osobistych;
- 9) identyfikacja na podstawie dokumentów ujawnionych przy NN zwłokach lub szczątkach NN zwłok;
- 10) rozpoznanie przez świadków, członków rodziny lub znajomych.

§ 37. 1. NN zwłoki uważa się za zidentyfikowane, gdy:

- 1) rozpoznał NN zwłoki członek najbliższej rodziny, opiekun prawny lub co najmniej dwie osoby, które bezpośrednio znały zmarłego;
- 2) uzyskano pozytywny wynik wywiadu daktyloskopijnego lub pozytywną ekspertyzę daktyloskopijną;
- 3) zebrano inne dowody stwierdzające tożsamość NN zwłok, w tym pozytywną ekspertyzę badań genetycznych lub antroposkopijnych;
- 4) wpłynęła informacja od pracownika właściwego przedstawicielstwa dyplomatycznego Rzeczypospolitej Polskiej lub zagranicznych władz potwierdzająca tożsamość NN zwłok.

Rozpoznanie dzięki opublikowaniu wizerunku w środkach masowego przekazu.

Po wyczerpaniu możliwości identyfikacyjnych i dokonaniu analizy zgromadzonych materiałów, **nie wcześniej jednak niż przed upływem 3 lat od dnia ujawnienia NN zwłok**, policjant prowadzący czynności identyfikacyjne może podjąć **decyzję o zakończeniu tych czynności**.

Konsekwencje o charakterze prawnym wynikające z niemożności ustalenia tożsamości NN osób lub NN zwłok:

1. Z zakresu prawa cywilnego, np.:
 - brak możliwości uregulowania spraw spadkowych i rodzinnych,
 - dotychczasowe umowy i inne zobowiązania pozostają wiążące.

2. Z zakresu prawa ubezpieczeniowego, np. brak możliwości uzyskania odszkodowania i innej pomocy z towarzystwa ubezpieczeniowego.
3. Z zakresu prawa karnego i procedury karnej:
 - problem z ustaleniem sprawcy czynu,
 - w sytuacji osoby poszukiwanej przez policję, poszukiwania nadal będą trwały bez możliwości zamknięcia sprawy z uwagi na jej śmierć.
 - dalsze prowadzenie postępowań mimo śmierci sprawcy.